

Iets over de Kerkvoogdij-goederen
in Friesland,

door

Mr. P. C. J. A. BOELES.

Iets over de Kerkvoogdij-goederen in Friesland.

Eenigen tijd geleden had Mr. A. Burger te Leeuwarden de welwillendheid mij afschriften toe te zenden van twee contracten, gesloten door kerkvoogden van Spannum en Baijum met de algemeene armvoogden van die dorpen. Deze akten van April 1861 en November 1862 geven eene welkome aanleiding om nog eens nader in te gaan op een reeds te voren door mij aangeroerd onderwerp. 1)

Dergelijke contracten zijn er in vele Friesche dorpen in de negentiende eeuw in verschillende perioden tot stand gekomen en waar er, voor zoover mij bekend, nog nimmer een dergelijk stuk in zijn geheel gepubliceerd is, veroorloof ik me hierachter als typen te laten volgen een van het jaar 1830 betrekkelijk Roordahuizum en dat van Spannum, hierboven aangehaald.

Gaan wij nog in het kort even na hoe dergelijke overeenkomsten zijn ontstaan, waardoor tevens duidelijk zullen worden eenige eigenaardigheden van de tegenwoordige kerkvoogdij-administratie, b.v. het subsidieeren der algemeene armen, het bijdragen in de kosten van onderhoud van wegen en bruggen, uitgaven die op oningewijden stellig een vreemden indruk moeten maken. Hoogere beheerscolleges hebben die posten wel eens geschrapt. Wij denken hierbij b.v. aan de in de Leeuwarder Courant van 16 Mei 1902 vermelde beschikking van het Algemeen College van toezicht op het beheer der kerkelijke goederen en fondsen bij de Hervormde gemeenten in Nederland,

1) *Armengoederen en armbesturen in Friesland*, Leeuwarden, 1902.

waarbij in hooger beroep vernietigd is een besluit van kerkvoogden en notabelen van Menaldum, om *f* 1000 uit de kerkvoogdij-fondsen te betalen ter tegemoetkoming voor de kosten van bestrating in het dorp Menaldum.

Hoewel in naam meestal gelijk gebleven, ontwikkelde de kerkvoogdij zich na de hervorming tot eene administratie, die veel meer omvatte dan voorheen het geval was.

Vóór 1580 zorgden kerkvoogden voor het onderhoud der kerkelijke gebouwen, kerkhoven, orgels, klokken, kerk-sieraden en betaalden zij de algemeene kosten van den eeredienst. Met armenzorg, dorpswegen, bruggen, brandweer, hielden zij zich niet op. Evenmin met het onderwijs, behalve wanneer geen kosterie-goederen in hun dorp of parochie aanwezig waren en een deel der kerke inkomsten voor den koster-schoolmeester werd afgestaan.

De bekende resolutie der Staten van Friesland d.d. 31 Maart 1580, waarbij de katholieke eeredienst verboden werd, liet het beheer van kerkvoogden onaangetast, ontnam echter aan pastoors, vicarissen en kosters het door hen gevoerde persoonlijke beheer der pastorie-, vicarie- en kosterie-goederen en droeg de administratie van die, gezamenlijk onder den naam van beneficiale of ook wel geestelijke goederen bekende fondsen, op aan een nieuw geschapen college de „*notabelste personen in elke dorpe*, zijnde goede patriotten ende liefhebbers van de gereformeerde religie, bij de gemeente 1) daartoe gecommitteert”.

De pastorie-goederen werden al spoedig in eigen beheer gegeven aan de predikanten, maar de overige fondsen bleven in handen der notabelen „tot onderhoudinge van eerlycke en degelicke schoolmeesters ende alimentatiën ende onderhoudenisse van den nooddruftigen ende ad alias *pias causas*”.

Wat, bij het betrekkelijk gering aantal der notabelen in elk dorp en de verwantschap der fondsen, voor de

1) Met „gemeente” zijn de stemgerechtigden van het dorp bedoeld.

hand lag, geschiedde: al spoedig werd het beheer der beneficiale goederen opgedragen aan degenen, die als kerkvoogden fungeerden. Dat ging niet krachtens algemeene ordonnantie, maar naar plaatselijk welgevallen en het was ook niet in strijd met de bepalingen der resolutie van 31 Maart 1580. Lang duurde het niet, of men was vergeten hoe de vork in den steel zat, de uitgaven gedaan in qualiteit van kerkvoogden of in die van „notabelste personen” werden niet afzonderlijk verantwoord, alies kwam in het zelfde boek te staan en ook de kerke- en de beneficiale goederen versmolten meer en meer, het werd één administratie: „de kerkvoogdij”, maar een kerkvoogdij, wier taak thans veel ruimer was dan vóór 1580.

Hoewel, wegens de gesteldheid der fondsen, de toestanden niet in alle dorpen absoluut gelijk konden zijn, fungeeren *dientengevolge* sedert de hervorming de meeste kerkvoogden ook als verzorgers der *algemeene* dorpsarmen, daartoe in staat geworden, doordat de inkomsten der beneficiale goederen, met uitzondering der pastoralia, voortaan in de kerkebeurs vloeiden. Ook de schoolmeester trekt uit de kerkebeurs, bruggen en openbare wegen worden door kerkvoogden onderhouden, zelfs de dorpsbrandspuit komt blijkens vele rekeningen in de 18de eeuw ten laste van hunne administratie, alles op grond van de voormelde nieuwe bestemming der beneficiale goederen.

De kerkvoogdij was dus alles behalve een zuiver kerkelijk college, iets wat scherp in het oog gehouden dient te worden. Kerkvoogden stonden in tegenstelling met de kerkelijke armvoogden, de diakenen, buiten de groote organisatie, die de verschillende gemeenten *kerkelijk* verbond. Van klassen en provinciale synoden hadden zij geene bevelen af te wachten. Wil men bij de kerkvoogdij hiërarchisch omhoog, dan komt men bij den wereldlijken magistraat: den grietman en gedeputeerde Staten. De eeredienst was trouwens een tak van staatszorg en zoo was het mogelijk, dat de kerkvoogdij meer en meer een algemeen dorpsbestuur werd, waartoe vooral ook het onder

zich hebben van zulke belangrijke fondsen en het optreden voor de algemeene armen zal hebben meegewerkt. Ook mochten de inkomsten van de beneficiale goederen in het algemeen ad pias causas aangewend worden, wel is waar niet voor wereldlijke doeleinden 1), maar zoo nauw luisterde dat niet en aan den grietman, die de rekeningen jaarlijks mee nazag, hinderde het niet dat onderhoud van bruggen, wegen en brandspuiten misschien geen pia causa waren: het kwam zijn Grietenij ten goede. De stemgerechtigden, die kerkvoogden benoemden en mede de rekening opnamen, vonden het zelfs uitnemend, dat de gelden aldus werden besteed in het algemeen belang van *hàn* dorp.

Zoo was het geschapen met deze administratie, toen bij decreet van 5 Augustus 1796 de staatskerk werd afgeschaft en al spoedig ontstond er in Friesland groote oneenigheid ten aanzien van de vraag: wie thans bevoegd waren tot het stemmen van kerkvoogden, van armvoogden en het opnemen hunner rekeningen. Artikel 13 der staatsregeling van 1801 had wel bepaald, dat ieder kerkgenootschap onherroepelijk in het bezit bleef van hetgeen met den aanvang der 19de eeuw door hetzelfde werd bezeten, maar met de zoozeer gemengde administratie der kerkebeurzen gaf de uitvoering van dat artikel aanleiding tot moeilijkheden. De Hervormde kerk had slechts het genot gehad van een deel der inkomsten van de kerkvoogdij, ook de algemeene armen, de schoolmeesters, de wegen, bruggen en brandspuiten hadden er van geteerd. De splitsing der administratie die thans noodzakelijk had moeten plaats hebben: de finantieele scheiding van dorp en kerkelijke gemeente, bleef uit en nog jaren lang fungeeren kerkvoogden als algemeene armvoogden; slechts langzamerhand, te Baijum b.v. eerst in 1862, komt het hier tot scheiding, maar ook alleen op dit gebied en zoo is het dan ook begrijpelijk, hoe men nog in den tegen-

1) Sonder dat selvige in privatum ende secularem usum sullen worden gedistribueert. Resolutie van 31 Maart 1580. Charterboek IV, blz. 144.

woordigen tijd op Friesche kerkvoogdij-rekeningen posten kan aantreffen voor onderhoud van wegen en bruggen. Nog altijd heeft de kerkvoogdij een tintje bewaard van hare voormalige positie van dorpsbestuur, en komt het ons zeer billijk voor, dat de burgerlijke gemeenten op deze wijze nog eenigszins profiteeren uit de kerkebeurs, waarvan hun volgens de beginselen der staatsregelingen stellig in de meeste gevallen een deel toekomt en, evenals aan de burgerlijke armbesturen tengevolge van de nader te bespreken scheiding van kerk- en armvoogdijen, subsidiën toegekend werden uit de kerkebeurs, zou het rechtmatig geweest zijn, indien ook door de gemeentebesturen destijds dergelijke subsidiën bedongen waren voor onderhoud van openbare werken en voor het schoolwezen en wel naar verhouding van hetgeen de kerkebeurs daarvoor besteedde tot het jaar 1800.

Met de scheiding van kerk- en burgerlijke armvoogdij ging het als volgt. Tengevolge van de afschaffing van de Staatskerk kwam er eene groote wijziging in het stemrecht, dat voorheen voor kerk- en staatsaangelegenheden geheel gelijk was. Vandaar de reeds aangestipte onzekerheid in Friesland over de vraag: wie voortaan kerk- en armvoogden moesten benoemen, wie gerechtigd waren hunne rekeningen op te nemen. De grietmannen of, zooals zij tijdens deze periode heetten, de „drosten”, waren tot dusverre belast met het toezicht op deze aangelegenheden, en *zij* waren het dan ook, die bij de gerezen zwaarigheid om nadere instructie zich wendden tot hunne principalen, d. i. het Departementaal Bestuur. Onder de bij dat Bestuur ingekomen stukken 1) bevinden zich onderscheidene rekesten van dien aard. Het Departementaal Bestuur wendde zich op zijn beurt, gelijk in die dagen costuum was, om advies tot het Hof van Friesland, dat behalve als rechtsprekend college, ook als een soort van Raad van State fungeerde.

1) Aanwezig in het Rijksarchief te Leeuwarden.

Het uitvoerig advies van het Hof van den 7 Februari 1804 is stellig een merkwaardig stuk, merkwaardig vooral door 's Hof's beschouwingen betreffende den rechtstoestand der onder beheer van kerkvoogden staande goederen, doch het is te lang om hier in alle bijzonderheden te worden besproken. Stippen wij aan, dat volgens het Hof de kerkvoogdij-goederen strekken:

1°. „Tot onderhoud van kerkgebouwen, torens, pastorie- en schoolgebouwen.

2°. „Waar geen kosterie-goederen voorhanden zijn, mogelijk wel door de vereeniging der goederen veroorzaakt, tot vinding van het tractement der schoolmeesters.

3°. „Tot onderhoud der armen indien de revenuen dit toelaten, waarvan in sommige plaatsen de goederen in eene ongescheiden administratie zijn, en zelfs zoodanig, dat de verschillende afkomst wel eens nauwelijks en somwijlen geheel niet kan worden opgespoord.

4°. „Tot het hoeden van kosten wegens nuttige ver-richtingen, als het houden van een brandspuit, het aanstellen van een chirugijn, welke zich in zoodanig dorp neerzet, dus aan zoodanig dorp en bijzonder aan de armen dienstig is, het onderhouden van bruggen enz”.

Hetgeen door ons, op grond van bestudeering van ordonnantiën en oude kerkvoogdij-rekeningen betreffende de bestemming en het feitelijk gebruik van de kerkvoogdij-beurs hiervoren werd medegedeeld, klopt alzoo geheel met dit, niet nader gemotiveerde advies, gegeven door de hoogste juridische autoriteit uit de dagen zelve, waarop onze historische beschouwing betrekking heeft.

Het Hof beschouwt de kerkvoogdij-goederen als dorps-eigendommen en kent de bevoegdheid kerkvoogden te benoemen toe aan de bewoners en gebruikers van vastigheden enz. *sonder onderscheid van religie*, dus niet aan stemgerechtigden van een bepaald kerkgenootschap; bewerende, dat de voormalige staatskerk van gemelde goederen nimmer het „bezit” had en dus hier ook niet van toepassing kan zijn artikel 13 van de staatsregeling van 1801,

bepalende: „Ieder kerkgenootschap blijft onherroepelijk in het bezit van hetgeen met den aanvang dezer Eeuw door hetzelfde wierd *beseten*”.

Deze uitlegging van het begrip „bezit” was wel wat al te letterlijk en wil het mij voorkomen, dat volgens de bedoeling der staatsregelingen de Hervormde Gemeente in het bezit was van de kerkebeurs naar verhouding van het gedeelte der inkomsten, dat ten bate van dat kerkgenootschap besteed werd, b.v. tot onderhoud van kerkelijke gebouwen enz.

Het Departementaal Bestuur liet zich dan trouwens ook niet leiden door 's Hofs advies en droeg bij publicatie van 27 Juni 1804 1) in ieder dorp de benoeming van kerkvoogden en het nazien der rekeningen op aan de floreenplichtige ingezetenen van den Herv. Godsdienst, alzoo aan vertegenwoordigers van de Hervormde Gemeente. Het advies van het Hof had in zooverre nawerking, dat volgens art. 3 in die dorpen, alwaar de tractementen der schoolmeesters, geheel of ten deele, uit de kerkebeurs worden betaald, dit op den ouden voet zal blijven voortduren; terwijl artikel 4 aan kerkvoogden de *vrijheid* liet om, bij overvloedige inkomsten, met toestemming der floreenplichtige ingezetenen voornoemd, zooveel als goed gevonden wordt aan de armenvoogden uit te reiken.

Het Departementaal Bestuur en blijkens zijn advies, ook het Friesche Hof wisten blijkbaar niet, dat er in de meeste dorpen geen afzonderlijke algemeene armvoogden waren en dat kerkvoogden meestal als zoodanig fungeerden en dat de in 1580 mede voor de armen bestemde beneficiale goederen langzamerhand geheel met de oorspronkelijke kerke-goederen tot één fonds versmolten waren. De publicatie van Juni 1804 maakte dan ook geen einde aan de bestaande onzekerheid. Reeds den 27 September d. a. v. richtten Drost en Gerechte van Franekeradeel, d. i. het toenmalige gemeentebestuur, aan het Dep. Best. een schrij-

1) Verz. v. Plac. 1804, p. 278.

ven 1) van den volgenden inhoud: „De kerke-goederen en die der armvoogdijen in de dorpen Tzum en Achlum reeds voor het emaneeren van Ul. publicatie van 27 Juni 1804 gesepareert zijnde, zijn de kerke-rekeningen aldaar opgenomen conform die Publicatie. Edoch, daar die administratiën *in alle andere* dorpen in onzen bedrijve (gemeente) gecombineerd zijn, is meergemelde Publicatie onzes oordeels op dezelve van geene applicatie, dewijl bij het rigtig bestuur der armvoogdije zaken niet alleen gereformeerde floreenplichtigen, maar ook die der dissentieerende kerkgenootschappen belang hebben, welke in kas van achterstalligen staat van deze administratiën tot het in stand houden derzelve moeten contribueeren”.

Een nieuwe publicatie van 8 Febr. 1805 bepaalde nu dat in dorpen, waar de kerk- en armvoogdij gecombineerd was, beurtelings moesten worden opgeroepen de gereformeerde floreenplichtigen en de hoofden van huisgezinnen zonder onderscheid van religie, die een zeker bedrag aan belasting betaalden. Hiermede was duidelijk aangetoond dat de kerkvoogdijbeurs op plaatsen, waar uit dat fonds de algemeene armen ondersteund werden, was een gemengd fonds, waarop gedeeltelijk de kerkelijke, gedeeltelijk de burgerlijke gemeente (dorp) rechten kon doen gelden.

Zoo bleef de zaak wat voortsukkelen en bleef de noodzakelijke scheiding van kerk en staat voorloopig achterwege.

Den grooten stoot tot scheiding gaf het reglement op de administratie der kerkelijke fondsen en de kosten van den eeredienst bij de Herv. Gemeenten in de provincie Friesland, 2) dat in artikel 7 aan het provinciaal college van toezicht de opdracht verstrekke, om de meest doelmatige middelen te beramen, ten einde de kerk- en armvoogdijen te scheiden, wat op vele dorpen leidde tot het gewenschte resultaat.

1) Bij het Dep. Bestuur ingekomen stukken (in het Rijksarchief te Leeuwarden).

2) Vastgesteld bij Kon. Besluit d.d. 12 Dec. 1823.

Als bijlagen geven wij dan twee typen van dergelijke contracten, waarbij de kerk- en de armvoogdij werden gescheiden.

Het contract van Roordahuizum, den *11 Januari 1830* tot stand gekomen, is gesloten tusschen gedelegeerden uit de floreenplichtigen van dat dorp en de hoofden der huisgezinnen aldaar, d. i. de representanten van de Nederduitsch Herv. Gemeente en van het burgerlijke dorp, geheel conform de publicatie van 8 Februari 1805. Het onderhoud der algemeene armen komt voortaan geheel ten laste der ingezetenen en de armvoogdij zal jaarlijks *f* 820.— ontvangen uit de kerkebeurs.

In 1902 hebben kerkvoogden van Roordahuizum eene poging aangewend om zich van deze subsidie te ontslaan en werd de betaling gestaakt. Hoewel het dagelijksch bestuur der gemeente Idaarderadeel — waarvoor schrijver dezes als advocaat fungeerde — tijdelijk optredende als armvoogden van Roordahuizum, reeds machtiging van Gedeputeerde Staten van Friesland had gekregen, om tegen kerkvoogden, met Mr. P. J. Troelstra als raadsman, te procederen en de dagvaarding gereed was, is door capitulatie van kerkvoogden eene eigenlijke procedure voorkomen.

Anders ging het te *Schingen* en *Slappeterp* in de gemeente Menaldumadeel, waar kerkvoogden er „de kop langer voorgehouden hebben” en het den 17 October 1826 gesloten contract, waarbij aan de armvoogdij per jaar voor elk dorp *f* 90.— werd toegekend, eene volledige vuurproef heeft doorstaan. Bij een belangrijk vonnis van de Arrondissements-Rechtbank te Leeuwarden van 29 September 1881 1) werden kerkvoogden in alle opzichten in het ongelijk gesteld en mitsdien het gesloten contract geldig en wettig bevonden.

Was laatstgemeld contract in hoofdzaak gelijk aan dat van Roordahuizum, te Spannum (bijlage II), zijn wij reeds in eene latere periode, waarin de hoofden van huisge-

1) Weekblad van het recht no. 4722.

zinnen niet meer voorkomen en de algemeene armvoogden van het dorp rechtstreeks optreden.

De wet tot regeling van het armbestuur van 1854 droeg bij artikel 4 aan den Gemeenteraad op, om reglementen vast te stellen voor de burgerlijke armbesturen en geschiedde voortaan de benoeming van armvoogden niet meer door hoofden van huisgezinnen maar door den raad. Het komt mij voor dat het contract van Spannum, waarbij per jaar *f*2400.— aan de armvoogdij werd toegekend, ondanks deze verandering, geheel wettig tot stand is gekomen. Het burgerlijk armbestuur toch heeft, vooral sedert de wet van 1854, binnen den kring zijner administratie een zelfstandig bestaan en kan als zoodanig zelf in rechten optreden. Herhaaldelijk is dat bij rechterlijke beslissingen uitgemaakt o. a. bij het voormelde Leeuwarder vonnis. Alleen hebben de burgerlijke armbesturen de vergunning noodig van Gedeputeerde Staten om te procederen en werd het bewuste contract ook door gemeld college goedgekeurd.

Hiermede meenen wij den oorsprong en het rechtskarakter van deze zoo belangrijke finantieele regelingen voldoende te hebben toegelicht. Moge het kerkvoogden weerhouden van de nu en dan voorkomende pogingen om zich van hunne wettelijke verplichtingen te ontslaan. Ook hopen wij duidelijk gemaakt te hebben, dat er in beginsel geen bezwaar tegen is, dat kerkvoogden zich inlaten met het bestraten van dorpswegen en dergelijke nuttige plaatselijke werken, wanneer eene overvloedige kas het toelaat. Wat, gelijk wij boven zagen, aan *Menaldum*, een onder toezicht van hogere beheerscolleges staande kerkvoogdij, geweigerd werd, geschiedde ongeveer ter zelfder tijd bij eene niet aangesloten gemeente, dus met zoogenaamd „vrij beheer” nl. te *Beers*. Immers lezen wij in de Leeuwarder Courant van 28 Nov. 1903, dat de gemeenteraad van Baarderadeel een gunstig besluit nam op een adres van kerkvoogden te *Beers* tot bestrating van het dorp, onder aanbieding van 60 pct. in de kosten. Bedenklijk is het alleen, dat

in dergelijke zaken *alles* afhangt van het welgevalen van Heeren kerkvoogden. Zoolang de geest van de Friesche dorpen gezond is, levert dat gelukkig nog geen bezwaren op.

Bijlage I.

Prov. College v. Toezigt. Ingekomen stukken 1831.

Op heden den elfden Januari des jaars een duizend achthonderd en dertig, compareerden ten overstaan van Grietman en Assesoren van Idaarderadeel Jonkhr. Philip Vegelin van Claerbergen en Maurits Pico Diedrik van Sytzama, gedelegeerden door en uit de Floreenpligtigen van den dorpe Roordahuizum, ten einde met gecommitteerden uit de hoofden der huisgezinnen te beramen een plan van afscheiding van Kerk- en Armvoogdij in gemelden dorpe, ten eenre, — en

IJpe IJpes de Vries, mr. Bakker, Tjerk Jelles Bottinga, Landbouwer en Geert Pieters Bleeksma, mr. Timmerman, gedelegeerden door en uit de hoofden der huisgezinnen van Roordahuizum, om met bovengenoemde gedelegeerden uit de Floreenpligtigen te beramen een plan tot afscheiding van Kerk- en Armvoogdij in dat dorpe.

En zijn voornoemde gedelegeerden, nadat zij van de wettigheid hunner benoeming door het vertoonen van afschriften der processen verbaal, waarbij zij benoemd waren, hadden doen blijken, overeengekomen:

Ten eersten. Dat Kerk- en Armvoogdij in het dorpe Roordahuizum met den eersten Januarij 1800 een en dertig zullen ophouden ééne Administratie uit te maken.

Ten tweeden. Dat de Kerk zal blijven in het wettig bezit van *alle zoo vaste als roerende goederen welke dezelve thans bezit*, met uitzondering alleen van de in Art. 2 genoemde huizen, welke aan de Armvoogdij zullen overgaan, doende de Ingezetenen mits dezen plegtig afstand van alle aanspraak op de eigendommen van de Kerk, hetzij wegens langdurig onderhoud der Armen uit de Kerkvoogdij, of uit eenigen andere hoe ook genaamde oorzaak.

Ten derden. Ontslaan de Ingezetenen zoo noodig de Kerkvoogdijen van alle verder onderhoud van of toelage aan de Armen na het tijdstip van den eersten Januarij 1800 een en dertig, als welke van dat tijdstip af zullen worden onderhouden door de Ingezetenen van het dorp volgens op dat stuk bestaande wetten.

Ten vierden. Nemen de Ingezetenen aan de huizen welke door de Kerk aan de Armvoogdij in eigendom zullen worden afgestaan, te onderhouden en daarvan de lasten te betalen gelijk ieder eigenaar volgens de wet verschuldigd is.

Ten einde echter eene billijke tegemoetkoming daar te stellen en de ingezetenen niet te gevoelig te doen zijn het ophouden eener gunst reeds zoo lang genoten, zoo is men verder overeengekomen:

1°. Dat er een overslag over tien achtereenvolgende jaren zal worden gemaakt en wel van en met 1819 tot en met 1828, wat de armen aan de Kerkvoogdij in die tijd hebben gekost, en dat een *tiende* gedeelte hiervan zal strekken tot basis eener uitkering door de Kerkvoogdij aan de Armvoogdij te betalen.

2°. Dat de huizen der Kerkvoogdij in den dorpe Roordahuizum geschikt en gebruikt wordende tot bewoning van Armen, aan de Armvoogdij van dezen dorpe in eigendom zullen worden afgestaan.

Dientengevolge nemen de contractanten ter eenre in hunne kwaliteit aan:

Ten eersten. Om jaarlijks in twee termijnen als op den 1 Januari en 1 Juli telkens de helft aan de Armvoogdij uit de Kerkebeurs te doen betalen eene somma van acht honderd en twintig gulden, als zijnde dit een tiende gedeelte van hetgeen de Armen volgens blijk der boeken van en met 1819 tot en met 1828 en dus over tien jaren aan de Kerkvoogdij hebben gekost.

Ten tweede. Staan de Contractanten ter eenre, almede in hunne kwaliteit af, en dragen alzoo in eigendom over aan de Contractanten ter andere zijde:

- A. Eene huizinge geschikt tot bewoning der Armen.
- B. Een dito huizinge.
- C. " " "
- D. " " "

Dit contract partijen wederzijds genoegende, zoo hebben zij aangenomen zoo voor zich zelfs als in hunne kwaliteit zich

daarna stiptelijk te zullen gedragen en elkander daarvan het volle effect te zullen doen hebben en genieten, en hebben en alzoo na voorlezing geteekend op dag en jaar alsboven.

(w. g.) Ph. E. A. Vegelin van Claerbergen, M. P. D. van Sytzama, IJ. IJ. de Vries, Tjerk Jelles Bottinga, Geert P. Bleeksma.

Grietman en Assessoren van Idaarderadeel, Claas P. Sjollema, L. G. Ter ordonnantie van dezelve, H. Cannegieter.

De Floreenpligtigen hiertoe wettig opgeroepen en vergaderd, verklaren volkomen genoeg te nemen, en voor zooveel van hun afhangt te approberen vorenstaande door hunne Gecommitteerden met de hoofden der huisgezinnen geslotene overeenkomst, aannemende van hunne zijde zich daarna stiptelijk te zullen gedragen.

Roordahuizum, 18 Januari 1831.

(w. g.) Ph. E. A. Vegelin v. Claerbergen, H. H. S. à Sterr. Lemke, O. Idzerda, M. P. D. Sytzama.

Grietman en Assessoren van Idaarderadeel, Claas P. Sjollema L. G. Ter ord^{tie} van dezelve, H. Cannegieter.

De hoofden der huisgezinnen na wettige huiskondiging hiertoe te zamen gekomen, verklaren zooveel noodig volkomen goed te keuren het gedrag hunner Gecommitteerden in dezen gehouden en met de gemaakte overeenkomst uiterst tevreden te zijn en zich dien overeenkomstig stiptelijk daarna te zullen gedragen.

Roordahuizum, 8 Maart 1830.

(w. g.) IJ. IJ. de Vries, Tjerk Jelles Bottinga, Geert P. Bleeksma, H. H. S. à Sterr Lemke, O. Idzerda, S. O. Bruinsma, Wisse van der Meulen.

Grietman en Assessoren van Idaarderadeel, Claas P. Sjollema L. G. Ter ord^{tie} van dezelve, H. Cannegieter.

(Geapprobeerd door het prov. College).

Bijlage II.

De ondergeteekenden:

Jonkheer mr. Cornelis van Eijsinga, te Leeuwarden en Jan

Piers Eringa, te Edens woonachtig, Kerkvoogden der Hervormde gemeente te Spannum, daartoe geautoriseerd bij besluit van floorenplichtigen van dat dorp, van den 28 November 1860, ter eene zijde en

Jan Piers Noordmans, Jan Folkerts Rispens en Jan Rientses Jongema, allen wonende te Spannum, algemeene armvoogden van dat dorp, ter andere zijde,

Verklaren, ter beëindiging van den toestand, waarin de zaak van het onderhoud der burgerlijke armen te Spannum tot heden verkeert, onder goedkeuring der bevoegde autoriteiten, te zijn overeengekomen hetgeen volgt:

1. Het onderhoud der armen, voor zoover die zijn en verder zullen komen ten laste der burgerlijke gemeente van Spannum, zal, tegen genot van de in art. 2 hierna te noemen jaarlijksche uitkeering, plaats hebben en gehoed worden door de armvoogdij voornoemd, waardoor mitsdien de Kerkvoogdij, die tot dusverre zich met de ondersteuning der burgerlijke armen in gezegd dorp belastte, voor het vervolg onvoorwaardelijk en geheel van alle armenonderhoud zal zijn ontheven.

2. Uit de inkomsten der eigendommen van de Hervormde Kerkvoogdij van Spannum zal jaarlijks aan de voornoemde armvoogdij, ter bestrijding van de kosten van het onderhoud der armen, worden uitgekeerd de som van vier en twintig honderd gulden (f 2400.—) vorderbaar en betaalbaar in vier gelijke termijnen, als: den 1 Januarij, den 1 April, den 1 Julij en den 1 October, en wel de eerste maal den 1 Julij 1860 een en zestig.

3. Bovenstaande schikkingen zullen ten allen tijde vast staan en voor beide administratiën of partijen verplichtend wezen. Aan de armvoogdij wordt echter onverlet gelaten, om, bij aldien het bedrag der voormelde jaarlijksche uitkeering te eeniger tijd mogt blijken ontoereikend te zijn ter voorziening in het onderhoud der ten haren laste komende armen, alsdan zich tot floorenplichtigen te wenden tot bekoming eener tijdelijke en vrijwillige aanvulling der bedoelde uitkeering, waarop, in dat geval, door floorenplichtigen zal worden gehandeld, als zij zullen meenen te behooren.

4. Deze schikking zal, na door de vereischte goedkeuringen te zijn bekrachtigd, in werking treden den eersten Juli 1861.

Waarom dit contract in triplo is opgemaakt, waarvan één exemplaar ter secretarie van Hennaarderadeel, één bij Kerk-

voogden en één bij Armvoogden voornoemd zal blijven berusten.
Aldus geteekend den 6 April 1800 een en zestig.

Armvoogden voornoemd,	Kerkvoogden voornoemd,
(get.) Jan P. Noordmans.	(get.) C. van Eysinga.
„ Jan F. Rispens.	„ J. P. Eringa.
„ Jan R. Jongema.	

Goedgekeurd door de Gedeputeerde Staten van Friesland, bij
besluit van heden, no. 7.

Leeuwarden, 8 Mei 1861.

(get.) Van Panhuys, Voorzitter.
„ A. van der Laan, Griffier.

